

קורס ACI מס' 16: עיקרי הבודהיזם, חלק א'

סקירה של הספרים הקלאסיים הגדולים של הבודהיזם – חלק א'

על-פי שיעוריו של גשה מייקל רואק'

תרגום, עריכה והגשה

לאמה דבורה-הלה ואריה-הלה

רמת גן, יולי 2008

שיעור 7, חלק א'

(מנדלה)

(מקלט)

לוגיקה בבודהיזם

אז אנחנו עוברים לנושא הבא שלנו. זה קורס 16, שיעור 7 והנושא שלנו - הוכחה של חיי עתיד. ואת זה נעשה בעצם מחר, לא היום. היום נעשה את החלק הראשון של הלימוד הזה.

אז עכשיו אנחנו בעצם סוקרים ממעוף הציפור את החומר של קורס 4. קורס 4 הוא קורס מפורט ומעניין, וזה רק נותן לכם קצת, על קצה המזלג, מהקורס.

קורס 4 הוא הראשון מבין הקורסים שאנחנו מלמדים של לוגיקה. ו[ב]לוגיקה הדברים נבנים אחד על גבי השני. האופי של הסקירה הוא כזה שאנחנו ניקח קצת מפה וקצת מפה, ואנחנו לא יכולים לתת את כל ההשתלשלות הלוגית, כי אין לנו מספיק זמן לזה. אז בשביל זה צריך לקחת את הקורס עצמו.

- הדמיון בין לוגיקה בודהיסטית ולוגיקה אריסטוטלית

לוגיקה בבודהיזם בכלל, ובבודהיזם הטיבטי בפרט, מבחינת הכללים שלה היא לא מאוד שונה מהלוגיקה האריסטוטלית של היוונים שהגיעה אלינו ושנחנו משתמשים בה למשל בשיעורי מתמטיקה, בשיעורי הנדסה. יש 'נתון', יש 'צריך להוכיח', ועכשיו יש לנו דרך להוכיח.

איך אנחנו מוכיחים דברים בהנדסה? אל תיבהלו, אנחנו לא עושים שיעור הנדסה. אבל איך אנחנו מוכיחים דברים? אנחנו משתמשים במה? כשאני רוצה להוכיח משהו – למשל שסכום הזוויות במשולש מאה שמונים מעלות: נתון משולש, צריך להוכיח סכום הזוויות מאה שמונים מעלות. איך אני הולכת להוכיח את זה? איך אני אשכנע משהו שבאמת סכום הזוויות הוא מאה שמונים מעלות?

אני אשתמש או בהגדרות שאנחנו מסכימים עליהם, או בדברים שכבר שנינו הצלחנו להוכיח לעצמנו והסכמנו עליהם, אז זה כשר בשביל להוכיח. אז אני הולכת צעד צעד, עם שלבים שמוסכמים או מוכחים, ואני מגיעה למסקנה חדשה שאותה קודם לא הוכחתי, אבל כדי שההוכחה שלי תהיה תקפה ומשכנעת - כל שלב צריך להיות מוסכם או מוכח מראש.

אז אלה אבני הבניין שמהם נבנית ההוכחה, אבל יש עוד אספקט בהוכחה וזה עצם התהליך הלוגי. עצם התהליך של הסקת מסקנות. התהליך הזה של הסקת מסקנות הוא אותו דבר אצל הטיבטים ואצל היוונים ואני חושבת שבכל לוגיקה אנושית הוא אותו דבר.

נאמר, כולם מסכימים שאם אין עננים לא יהיה גשם אז אם אני אומרת 'יש גשם', אז גם אם אתם עכשיו בחדר סגור, אתם רק שומעים את הגשם מתדפק על הגג, אני יכולה להגיד לכם 'יש עננים', ואתם תאמינו לי. למה? כי אתם ראתם שגשם בא מעננים, בעבר. עכשיו אתם שומעים את הגשם, אם אני אגיד לכם: 'יש עננים', אתם תאמינו, כי אין גשם בלי עננים. אז אני יכולה להוכיח לכם שיש עננים גם בלי שאתם רואים את העננים, ואתם תסכימו איתי.

זה הרעיון של השימוש בלוגיקה בבודהיזם.

- **השוני שבין לוגיקה בודהיסטית ולוגיקה אריסטוטלית: המטרות שונות**
ופה ההבדל בין הלוגיקה הבודהיסטית והלוגיקה האריסטוטלית.

**בלוגיקה הבודהיסטית המטרות שלה שונות.
הדרכים דומות, צורת ההיקש ההגיוני דומה, אבל המטרות שלה שונות.**

המטרות שלה –

1. להוכיח לעצמנו את קיומם של הישגים רוחניים שעוד לא חוינו

זה לא כל כך מעניין להוכיח שיש עננים כשיש גשם. הרבה יותר מעניין להוכיח דברים כמו שיש הארה, שיש נירוונה, וש אפשר לראות ריקות, וש אני ריקה, שאנחנו עוד לא חוינו את זה באופן ישיר, אבל אני יכולה באמצעות ההיגיון להביא אתכם לשם.

אם אני יכולה באמצעות ההיגיון להשתכנע בדברים האלה, יש יותר סיכוי שאני אשים את הרגל על הגז ואני אעשה את התרגול שיביא אותי לשם, כי התרגול דורש מאמץ. לכן ללוגיקה בבודהיזם יש תפקיד מאוד מאוד חשוב להביא לתוצאות. אז זה אספקט אחד.

אספקט אחד הוא ש

דברים שאנחנו כרגע לא יכולים לחוות באופן ישיר, אנחנו יכולים לפתוח צוהר אליהם דרך ההיגיון שלנו ודרך היקש לוגי טוב, דרך היגיון בריא, צרוף.

זה אספקט אחד.

2. לעזור בהסרת מכשולים

אספקט שני זה: למה אנחנו עוד לא חוינו הארה? למה עוד לא הגענו לנירוונה? למה לא ראינו ריקות? למה אנחנו לא רואים חיי עתיד, חיי עבר? למה אנחנו לא יודעים לקרוא מיינד של האנשים? אומרים שבעצם אנחנו משתמשים באחוז מאוד מאוד קטן מהיכולת המנטאלית שלנו, אפילו במוח, אנחנו משתמשים באחוז קטן מהמוח.

יש לנו מכשולים.

- מכשולים של נגעים רוחניים

- ויש לנו מכשולים לידע-כול.

מכשולים של ממש, כמו כתם עיוור שאנחנו לא מצליחים לראות משהו. אז יש לנו הרבה כתמים כאלה בתודעה שלנו שאנחנו לא יכולים לראות, והמטרה של התרגול הרוחני זה בהדרגה למוסס את הכתמים האלה, להחזיר אותם, להחליש אותם ובסוף למוסס אותם לגמרי ואז יש הארה.

אז הדרך הטובה ביותר להתחיל למוסס אותם זה על-ידי לוגיקה. דברים שאני כרגע לא יכולה לראות במישרין, אבל אני יכולה על-ידי לוגיקה לשכנע את עצמי שהם ישנם יש יותר סיכוי שאני אתחיל להסתכל בכיוון הזה ואז אולי יום אחד אני גם אראה. אז אנחנו מחלישים ככה את המכשולים באמצעות ההיגיון.

אז המטרה היא שונה לגמרי.

המטרה של לוגיקה בודהיסטית היא להביא אותנו להארה. נקודה.

זאת המטרה שלה. היא לא בשביל להוכיח הוכחות מתמטיות, היא לא ארצית, המטרה היא מעבר.

אז הפרדוקס הוא שאנחנו הולכים ומשתמשים בשיטות שהם לגמרי רציונאליות והגיוניות להגיע אל המעבר.

הטקסט שבו נשתמש

אנחנו נשתמש בספר של חכם גדול בשם *Dharmakirti*

אימרו *Dharmakirti*

הוא כתב ספר נפלא שנקרא *Pramana*

אימרו *Pramana*.

בטיבטית:

ཚེ་མེ་

Tsema

Tsema פירושו **תפיסה תקפה. תפיסה שהיא תקפה.** תיכף נכנס למה זה.

הספר שלו בא כביאור לספר שנכתב כמה מאות שנים לפניו על-ידי אדם בשם **Master Dignaga**, שגם הוא היה הודי, שניהם היו הודים. ו- **Master Dignaga**, השנים שלו במאה הרביעית, שזה בערך התקופה שאלכסנדר מוקדון או חייליו הגיעו להודו. אז אנחנו חושבים שהייתה השפעה של היוונים על הבודהיסטים ההודים באותה תקופה. בכל אופן, הם אימצו את השיטות הסוקרטיות - כל הפולמוס הוא בעצם פולמוס סוקרטי והם משתמשים בדיוק באותן שיטות, רק למטרות אחרות.

אז **Dharmakirti** - הספר שלו הוא ביאור על ספרו של **Dignaga** והכותרת של קורס 4 היא 'הוכחת חיי עתיד', אבל זה לא הדבר היחיד שהקורס הזה מלמד, למעשה הוא מלמד הרבה יותר, זה רק הסוכרייה שבסוף.

החשיבות של ביסוס לוגי לאמונות שלנו

פרק שתיים בסיפרו של מאסטר *Dharmakirti* הוא המפורסם ביותר, והוא זה שמלמד על הוכחת חיי עתיד. וזה מאוד מעניין, מכיוון ש *Dharmakirti* היה הודי. בהודו כולם מאמינים בגלגולים. זה אנחנו שצריך לשכנע אותנו וצריך להוכיח לנו; להם לא צריך להוכיח, הם מאמינים.

אז זה מאוד מעניין שהוא בחר לכתוב הוכחה לוגית. כי למעשה אדם שלא מאמין בגלגולים ובחיי עתיד או אדם שמאמין בדברים האלה, וכששניהם אין להם הוכחה - יש לזה בדיוק אותו כוח - אפס.

**אם אין לנו ביסוס לאמונה, האמונה הזו אין לה כוח,
היא לא יכולה לדחוף אותנו קדימה בדרך הרוחנית.**

אז כמו שאם אנחנו מאמינים באופן שגוי שאין חיי עתיד - זה לא משרת אותנו, גם מי שמאמין בחיי עתיד אבל הוא לא יודע לנמק את זה - גם כן, התועלת של זה קטנה מאוד.

אולי הוא יותר יזהר אם הוא ידרוך על ג'וקים. אולי האמא ההודית אומרת למהאטמה הקטן, 'אל תדרוך על ג'וק כי אחר כך בעתיד אתה תהיה ג'וק וידרכו עליך', אז אולי הוא שומע בקולה. אצלנו קצת יותר קשה עם הטיעון הזה, אבל לא הרבה מעבר לזה.

אז ההוכחות של מאסטר *Dharmakirti* מאוד יפות. אנחנו נעשה אותן מחר.

חיי עתיד ועבר - אנשים יכולים לחוות אותם, ויש על זה הרבה ספרות ואנשים שחקרו ופסיכולוגים ומה לא, אז אם אתם רוצים זו מעין הוכחה. מודטים מתקדמים, בוודאי אנשים אחרי ראיה ישירה של ריקות, יכולים לחוות באופן ישיר. אבל כשמישהו מספר מניסיונו, תמיד אנחנו צריכים להחליט אם להאמין להם או לא. אז זה בעצם מחזיר אותנו לאותו מקום שאנחנו נמצאים בו.

אז הוכחה לוגית היא הרבה יותר חזקה מאשר סיפור של מישוהו, ולכן גם אנשים שרואים דברים כאלה, הם לא דווקא ילכו ויספרו כי זה לא בהכרח משכנע, כי עדיין אנשים צריכים להחליט אם להאמין

להם. אז עדיף הרבה, ויותר קשה בהרבה, זה לפתח אמצעים הלוגיים ושיטות פולמוס טובות כדי להביא אנשים עם ההיגיון שלהם לראות דברים שהם לא יכלו לראות קודם.

הברכה שבלימוד הלוגיקה הבודהיסטית

עכשיו, הלוגיקה הבודהיסטית מאוד קשורה לאיך עובד המיינד ואיך התפיסות שלנו עובדות. איך אנחנו יודעים את מה שאנחנו יודעים. אז נושא מאוד חשוב שקשור קשר הדוק ללוגיקה הבודהיסטית וזה הנושא של התודעה ואיך היא מתפקדת. הנושא הזה של איך אנחנו יודעים מה שאנחנו יודעים, איך אנחנו תופסים מה שאנחנו תופסים, איך אנחנו מזהים מה שאנחנו מזהים - מאוד חשוב למי שרוצה לראות ריקות. אנחנו רוצים להבין מה זה לתפוס ריקות ואיך נגיע לשם.

אז הלוגיקה הבודהיסטית היא הדבר שאולי מקדם אותנו הכי הרבה בדרך לתפיסת ריקות. מהצד של הלימוד, למעט המדיטציה, זה הלימוד שהוא הכי חשוב בדרך. אז זה לימוד מאוד חזק, מאוד חשוב ומאוד חיוני בדרך, אם רוצים לראות ריקות ישירות. כי אחרת אנחנו לא בדיוק יודעים מה אנחנו מחפשים, אז איך נדע שמצאנו, אז איך נמצא.

גיילצאב ג'ה, שהיה אחד משני תלמידיו הבכירים של ג'ה צונגקה, אמר שמכל הדברים שג'ה צונגקה לימד אותו, מורו הגדול והנפלא, שלימד הכול, את כל האספקטים של הבודהיזם - סוטרה וטנטרה והכול, הוא אומר 'מכל הדברים שהמורה לימד אותי, החסד הכי גדול שהוא עשה עימי זה שהוא לימד אותי לוגיקה בודהיסטית'.

זה מה שהוא אמר והוא כתב אחר כך טקסטים לוגיים מאוד עמוקים כולל ביאור על מאסטר Dharmakirti.

הלימוד על התפיסה

אז בעצם הלימוד של לוגיקה הוא לימוד על תפיסה, והוא מוליך אותנו לתפיסה של ריקות. ומאוד חשוב ללמוד את הידע שיש בבודהיזם על תפיסה, על תמונות מנטאליות, כי כל המחשבות שלנו הן בעצם, אמרנו, השלכות. בעצם אנחנו כל הזמן מסתובבים בעולם של תמונות מנטאליות ואנחנו חושבים שזה העולם; מתבלבלים.

מאוד חשוב להבין מה זה תפיסה, מה זה תמונה מנטאלית, איך אני יודעת שמהו נכון בחיים שלי, משהו תקף בחיים שלי - כל הנושאים האלה, וכל זה בא מהמסורת של ה - Sautrantika, אתם זוכרים, מנינו את האסכולות - Sautrantika זו האסכולה של הלוגיקה. Dharmakirti הסתובב בחוגים האלה. שם הלימוד,

ཚེམ་

Tsema

Pramana

מה זה Pramana מה זה Tsema? אז אמרנו שזה תפיסה תקפה.

מה זה "תפיסה תקפה"?

תלוי באיזה אסכולה מדברים.

באסכולה של ה-Sautrantika, זה האסכולה שלנו, אצלם כמעט כל דבר הוא תפיסה תקפה. כל דבר שאני תופסת - אם אני רואה שזה ספל, זה תפיסה תקפה. אם אני רואה שזה עוגה, זה תפיסה תקפה. אם

אני חושבת שזה ספל¹ יש בעיה. אם אני חושבת שזה ספל זה לא תפיסה תקפה. אבל כל התפיסות הרגילות שלנו, תשעים ותשע אחוז מהדברים הרגילים שאנחנו תופסים, לפי האסכולה הזאת, הם תקפים, הם מתאימים לאופן שבו הדברים.

מה לא תקף, לפי האסכולה הזאת? תפיסות שהאדם תופס כשהוא למשל בהשפעת אלכוהול או בהשפעת סמים או מאוד חולה או חום גבוה או כשהמיינד מטושטש, או כשיש חושך ואתם רואים עלה ואתם חושבים שזה עכבר. אלה תפיסות לא תקפות כי המיינד הוא משובש באיזושהי צורה, הוא פגום באיזושהי צורה, אבל תפיסות רגילות שיש לנו נחשבות באסכולה הזאת תקפות.

עוד דוגמה חשובה מאוד של תפיסה שהיא לא תקפה זה למשל, אם אני תקופת שנאה לאדם מסוים, אז כל מה שהאדם הזה אומר או עושה אני תופסת בצורה מסוימת שהיא מסולפת לגמרי בגלל השנאה העזה שיש לי לאותו אדם, אז זה דוגמה. רגש שלילי חזק יכול לסלף. גם רגש חיובי חזק. גם אם אני מאוד מאוד מאוהבת במישהו אני לא יכולה לראות שום דבר ברור, זה גם נכון.

או, דוגמה נוספת לתפיסה שהיא לא תקפה, זה אם אתם יושבים באוטובוס, האוטובוס מתחיל לנסוע ואתם חושבים שהבתים נוסעים, זה גם תפיסה לא תקפה כי הבתים לא נוסעים.

פה נכנסת הגדרה שהיא מאוד מאוד חשובה כי אנחנו רוצים לדבר על דברים שקיימים ועל איך הם קיימים. אז מה זה נקרא שדבר הוא קיים. אז עכשיו אנחנו נכנסים בתחום של הלוגיקה הבודהיסטית, יש הרבה הרבה הגדרות, כמו במתמטיקה שאתם רוצים להוכיח משהו - אני רוצה להוכיח שסכום הזוויות במשולש הוא מאה שמונים מעלות. אני צריכה לדבר על 'אקסיומת המקבילים'. אני צריכה אקסיומות להתחיל מהם, אני צריכה הגדרות להתחיל מהם, אנחנו צריכים להסכים מה זה משולש, אנחנו צריכים להסכים מה זה זווית, אנחנו צריכים להסכים מה זה מאה שמונים מעלות, אחרת אין לנו שפה משותפת.

אותו דבר כאן. בגלל שאנחנו בונים עכשיו הוכחות, אז צריך מערכת של הגדרות, אז יש פה הרבה הרבה הגדרות.

מהו "דבר קיים"?

מה תהיה ההגדרה של משהו שקיים? אז אימרו:

ཚད་མཐུང་དམིགས་པ་ཡིན་པའི་མཚན་ཉིད།

Tseme mikpa yupay tsennyi

Tsennyi, שתי ההברות האחרונות, זה הגדרה בטיבטית.

Yupa - שתי ההברות שלפני זה, למעט האות האחרונה שזה הטייה - *Yupa* זה קיום, שמשוהו קיים.

Tsema היה לנו, זה ה *Pramana* זה התפיסה התקפה.

האות האחרונה זה שוב בגלל הדקדוק. אז *Tsema*.

Mikpa זה אובייקט. זה גם לתפוס,

אז בעברית נגיד ש

דבר הוא קיים, אם אני יכולה לתפוס אותו באמצעות תפיסה תקפה.
זה ההגדרה של קיים.

מה זה משהו קיים? דבר שאני יכולה לתפוס באמצעות תפיסה תקפה.

¹ הלאמה מצביעה על משהו שאיננו ספל.

תפיסה תקפה לעומת תפיסה נכונה

אז עכשיו אנחנו נכנסים לנושא של נכון לעומת תקף. מה זה תפיסה תקפה לעומת תפיסה נכונה.

נאמר שאני משקיעה בבורסה. אני מחפשת איפה להשקיע את כספי, ונראה לי לפי מה שקראתי ולמדתי ועשיתי אנליזה שמנייה מסוימת זה רעיון טוב עכשיו להשקיע ובדקתי היטב וקראתי ובחנתי וכך הלאה והחלטתי להשקיע, ולמחרת מתברר שמישהו שם עשה מעילה גדולה והמנייה צונחת ארצה.

- אז האם הפעולה שלי הייתה תקפה? כן, על סמך הידע שהיה לי זה היה הגיוני לעשות את זה. זו הייתה פעולה שהיא תפיסה תקפה,

- האם היא הייתה נכונה? בדיעבד לא.

האם קורה לכם כאלה דברים? בלי סוף, נכון, בלי סוף. למה? למה זה קורה לנו? אנחנו פועלים לפי ההגדרה הזו בצורה תקפה, אנחנו פועלים כמיטב הבנתנו. זה תקף, אבל זה לא בהכרח נכון.

למה זה לא בהכרח נכון? כי אין לנו Pramana. אין לנו Pramana במובן העמוק של המילה, שאנחנו באמת לא יודעים מה נכון, אנחנו לא באמת מבינים את המציאות. אנחנו לא רואים עבר, הווה, עתיד. אין לנו את היכולת של הבודהה.

לבודהה יש את ה-Pramana במובן של תפיסה נכונה; שלנו רוב הזמן היא לא נכונה ולמעשה הפרסנגיקה מדיאמיקה יגידו שהיא כל הזמן לא נכונה. כי כל הדברים שאני תופסת, אני באמת לא תופסת אותם נכון. אני רואה אותם למשל כבאים אליי, בעוד שהם באים ממני. אז הפרסנגיקה מדיאמיקה יגידו שכל התפיסות שלי לא נכונות עד שנהיה בודהה. אז זאת ההבחנה. הם אומרים ש

מי שלא ראה ריקות ישירות אין לו תפיסות נכונות כמעט אף פעם.
מי שראה ריקות ישירות מתחיל יותר ויותר לקבל תפיסות נכונות.

שאלה: לא תקפות?

תשובה: אז שוב, אצל הפרסנגיקה אותה מילה, *Pramana*, משמשת ל"תפיסה נכונה" והם יגידו שאין לנו תפיסה נכונה. אז אנחנו נפריד בין "תפיסה תקפה" ל"תפיסה נכונה".

הלוגיקה הבודהיסטית היא שמאפשרת לעבור מעבר...

אז שוב, כמו שאמרנו קודם, רק לחזור,

- המטרה של הלוגיקה הבודהיסטית היא להביא אותנו להארה.

- המטרה שלה לעזור לנו לראות בעיני ההיגיון שלנו איפה שאנחנו עוד לא מסוגלים לראות במישרין.

- המטרה שלה לסלק את הדפקטים האלה שיש לנו בתודעה, את הבלוקים האלה שלא מאפשרים לנו לראות חיי עבר, עתיד ונירוונה וריקות.

יש למשל ברגע זה בחזר הזה הרבה יצורים שאנחנו לא יכולים לראות. יש פה הרבה מאוד פרטות שאנחנו לא יכולים לראות, אבל אנחנו יכולים, באמצעות הלוגיקה להקיש שהם צריכים להיות כאן. יש כאן ישויות מוארות שכל הזמן מרחפות מעל ראשנו ומשתדלות לטפסף מטובם וחוכמתם אלינו. אנחנו לא יכולים לחוות כרגע ישירות כי עוד אין לנו מספיק טוהר. בעזרת הלוגיקה אנחנו יכולים להשתכנע בקיומם, ואז אולי הגשת המנחה תרגיש אחרת.

המכשולים האלה, אתם זוכרים אתמול דיברנו על *Nyundrip* ו- *Shedrip*? אימרו:

ཉམ་སྒྲིབ།

Nyundrip

דריפ

Shedrip

ושמשתף להם זה *Drip*.

Drip זה הכתם הזה, המכשול הזה.

אז המטרה של הלוגיקה זה לעזור לנו להחליש ולטשטש ולבסוף לחסל את כל ה-*Drip*-ים האלה. קודם על-ידי לימוד, אחר-כך על-ידי מדיטציה.

ואנחנו קצת, מבחינה זאת דומים כמו סוס ששמו לו רטיות כאלה מהצד שלא יוכל להסתכל הצידה. אז הסוס לא רואה את העצים מצד ימין של הדרך ומצד שמאל של הדרך, שרק יסתכל על הדרך. אז אנחנו כמו סוסים כאלה שהסתירו לנו את העצים עם הרטיות האלה, ובא מישו ואומר 'את יודעת, יש שם עצים'. ואני אומרת 'לא! אני לא יכולה לראות עצים, אז אין עצים' ☺.

אז הוא אומר 'אז אני אוכיה לך, הנה תנסי להריח. מריחה משהו? או תראי מתגלגלים פה עלים על הדרך מאיפה את חושבת שהם באו?' כל מיני ראיות מתחילים לתת לי שאני אחליש את העמדה המבוצרת שלי שמה שאני לא רואה לא קיים.

זה המטרה של לוגיקה הבודהיסטית. לרכך את הרטיות האלה, את הכתמים האלה, את המחסומים האלה שיש לנו לראות.

אז זה מעניין כי המטרה היא כאמור להביא אותנו לראות דברים שהם לא ארציים, שהם טרנסנדנטלים, שהם מעולם אחר, שהם ממציאאות אחרת, ישויות מוארות או יצורים סובלים אבל מיקומים אחרים שאנחנו לא יכולים לראות אותם. אז אנחנו הולכים לקחת את ההיגיון הרציונאלי, את המיינד הכי רציונאלי שיש לנו, ולשכלל את הלוגיקה שלנו כדי לבוא אל המקום שהוא מעבר, שהוא לא רציונאלי. ומעניין שלוגיקה בודהיסטית מהווה את הגשר הזה.

זה קטע אחד.

...והיא שמונעת נפילה על ידי שהיא מונעת שפיטה

עכשיו יש קטע שני, שאנחנו נלך ללורד בודהה עצמו. לורד בודהה עצמו אמר מה המטרה של לוגיקה בודהיסטית. הוא אמר: ש"אני" - הבודהה מדבר על עצמו, הוא אומר:

"אני, או אדם כמוני, יכול לשפוט אנשים. אבל אדם רגיל - אל לו לשפוט אנשים אחרים שמא ייפול".

ייפול לאן? ייפול לסבל גדול. זה מה שהבודהה אמר.

'אני או כמוני'. מה זה נקרא "כמוני"? כמוני שיכול לקרוא מיינד, שיכול לקרוא תודעות של אנשים.

אז בודהה כמובן יכול לקרוא את כל התודעות של כל האנשים. ויש אנשים שכבר יש להם יכולת שמתקרבת לזו של הבודהה. בודהיסטיות ברמה מאוד גבוהה. אבל אם אתם לא שמה, הוא אומר, אל תשפטו אנשים אחרים, כי יש לכם סיכוי גדול מאוד ליפול. אל תשפטו. אתם לא יודעים את כל המנגנונים שמריצים אנשים. אתם לא יודעים מי האנשים שסביבכם, אתם לא יודעים למה הם עושים מה שהם עושים.

מה שלא אומר שאתם צריכים, כשאם אתם רואים מישו עושה עוולה, לעמוד מנגד ולא לפעול; זה לא מה שזה אומר.

אם אתם רואים מעשה עוולה, שאתם מבינים אותו כמעשה עוולה, אתם חייבים לפעול.

כי אחרת אתם רושמים לעצמכם קארמה: ראיתי מעשה עוולה ולא מנעתי, ואז חוזרת אליכם עוולה. אז

אתם כן צריכים לפעול לעצור עוולה כמיטב יכולתכם אבל לא לשפוט את העושה.

אתם לא יודעים מה הם עושים ולמה הם עושים ואתם לא יודעים לאן העוולה הזאת תוביל בסופו של דבר. והרבה פעמים מעז יוצא מתוק. הרבה פעמים דברים עקיפים מביאים לתוצאות שאתם בעיניים רגילות אפילו לא צופים. אנחנו לא מתארים לעצמנו שזו תהיה התוצאה של המעשה הזה.

ויש סיפורים הרבה ב *Vinaya* - ... *Vinaya* זה הקוד של הנזירים, אבל הסיפורות של ה-*Vinaya*, שהיא מאוד ענפה, מכילה המון המון מסיפורי הלידה של הבודהה, שהבודהה מספר על גלגולים קודמים שלו, לפני שהיה בודהה.

אז יש סיפור שהבודהה מספר שמה. אתם יודעים, את הנזירים מקימים תמיד מחוץ לערים, שיהיו מרוחקים ממקום ישוב. כי הרעיון הוא לבודד את הנזירים מפתויים וגם לתת להם שקט למדיטציה. אז הנזיר הזה נמצא רחוק, וגם יש איזה תקנה לנזירים לא להתערב יותר מידי עם אנשים, אלא רק כדי לקבל את האוכל שלהם, ואת התמיכה שהם זקוקים לה, ותו לא. ואז הם צריכים לחזור למנזר.

אז הנה הסיפור על מנזר כזה, ויש שמה נזיר אחד והנזיר הזה מפתח בודהיציטה. והוא, בגלל אהבתו לאנשים ורצונו לעזור לאנשים, מחליט ללכת לעיר הסמוכה וללמד את האנשים דהרמה כי כואב לו שאנשים לא שומעים דהרמה וסתם מתים. ויש שם נזיר אחר שהוא בעצם הוא ראש המנזר, שהוא מתקנא במוניטין שיוצא לנזיר הבודהיסטווה, כיוון ששמו יוצא למרחוק, אנשים מתחילים לאהוב אותו ולנהור אליו, והוא מוציא את דיבתו רעה ואומר שהוא לא שומר יפה על כללי הנזירות וכך הלאה. מפלג את הסנגחה, בקיצור. מוציא דיבה על הנזיר השני.

והסיפור אומר שאותו נזיר שהתקנא והוציא דיבה אחר-כך נולד חמש מאות פעמים ככלב ואחר-כך עוד חמש מאות פעמים היה נזיר ונאלץ להסיר את הגלימה, אילצו אותו להסיר את הגלימה. קארמה מאוד קשה. כמו שאמרנו, זרע קטן יצמיח זרע גדול. אז המעשה הזה של התקנאות והוצאת דיבה של הבודהיסטווה גרם לו לקארמה מאוד מאוד קשה שהוא לא יכול היה לחזות את זה. הוא לא יכול היה לראות את זה.

והבודהה אומר 'אתם יודעים איך אני יודע את כל זה? כי הנזיר שהתקנא - זה הייתי אני'. וככה בכל הסיפורים האלה: אתם יודעים למה זה? זה הייתי אני.

אז הנזיר שהתקנא לא יכול היה לראות מה יש במיינד של הנזיר הבודהיסטווה, והוא לא הבין את המניעים למעשה שלו והוא חשב שהוא עושה את זה בשביל הכבוד אולי. אז הוא השמיץ אותו.

אז אם אתם רואים מעשה שהוא לא כשורה אתם צריכים להתערב. אל תשפטו את הבן אדם, אתם לא יודעים מה הם עושים ולמה הם עושים ואולי זה איזה מלאך שבא להוליך אתכם בדרך עקיפה למקום שאתם לא מסוגלים להגיע אליו בדרך ישרה. והבודהות יודעים מה שהם עושים ואת מי לשלוח אליכם.

אז אחת המטרות של לוגיקה בודהיסטית זה להביא אותנו להכרה עמוקה שאנחנו לא יכולים לשפוט.

כשאנחנו נכנסים עמוק ללוגיקה הבודהיסטית אנחנו מתחילים להבין את הגבולות של התפיסה שלנו. עד אז אנחנו חושבים שאנחנו יודעים. אנחנו מתחילים להתעמת עם הגבולות של התפיסה שלנו ואז אנחנו מקבלים צניעות קצת, אנחנו מבינים שעוד אין לנו *pramana*, שאנחנו צריכים לעבוד הרבה בשביל *pramana*, שיהיה לנו תפיסה נכונה.

ופה נכנס כל הנושא של מה זה תפיסה נכונה, סוגים של תפיסה נכונה וזה [לאמה] אריה יספר לנו:

רמות שונות של מציאות

אריה: כדי להציג את הסוגים השונים של תפיסה נכונה, אנחנו נסביר תחילה את הרמות השונות של מציאות בחיינו.

1. מציאות גלויה

זה מה שאנחנו יכולים לראות.

མངུན་གཏུར།

Ngun-gyur

אז *Ngun-gyur* זה מה שאנחנו יכולים לתפוס באופן ישיר, כאשר התודעה שלנו היא לא מעוותת, משובשת. זה המציאות הרגילה שלנו, בהנחה שאנחנו לא שיכורים וכך הלאה.

2. מציאות חבויה

הסוג השני של מציאות נקרא, תגידו

ལྷོག་གཏུར།

Kokgyur

Kokgyur זה מציאות חבויה.

מציאות חבויה - למשל ריקות. אנחנו רואים את הדברים ונראה לנו שהם קיימים שם מצד עצמם, הריקות שלהם זה לא משהו שאנחנו רואים, אלא אם אנחנו נמצאים במדיטציה שרואים ריקות ישירות. הריקות של דברים היא מציאות חבויה בשבילנו.

3. מציאות חבויה ביותר

והסוג השלישי של מציאות, זה מציאות שנקראת:

ཤིན་ཏུ་ལྷོག་གཏུར།

Shintu kokgyur

זה מציאות חבויה ביותר, זה בדרך כלל הדוגמה שנותנים זה איך עובדת קארמה אבל בצורה של הפרטים הספציפיים, מה גרם לזה שיש לי קצת פה קצת קרחת, כן. או מה גרם לזה שיש לי היום מכנסים כחולים, כן. מה הייתה הסיבה הספציפית. אולי לפני שלוש עשרה גלגולים, אז קרה כך וכך וכתוצאה היום יש לי מכנסיים כחולים. אז זה מציאות שהיא חבויה ביותר.

- מציאות גלויה או חבויה – תלוי במתבונן

אמרנו קודם שריקות זה דוגמה של משהו שהוא במציאות חבויה, האם היא חבויה לכולם? לא. אז היא לא חבויה לכולם, לבודהה היא לא חבויה, לא חבויה לאריות.

האם העט הזה הוא מציאות שהיא מציאות גלויה? היא מציאות גלויה לנו, אבל אם היה בן אדם שהוא עיוור, אז הוא לא יודע, אולי יש לי פה מזלג ביד או כפית פלסטיק או משהו, אז העט הזה הוא לא היה בשביל אדם עיוור מציאות גלויה. בשבילו זה היה מציאות חבויה.

אז

אם משהו הוא מציאות חבויה או מציאות גלויה, במי זה תלוי? במתבונן.

יפה מאוד.

סוגים שונים של תפיסה תקפה בבודהיזם

לכל אחד מן הסוגים השונים של המציאות מתאים סוג אחר של תפיסה תקפה שבאמצעותה אנו יכולים לתפוס אותה.

1. תפיסה תקפה ישירה

אז הסוג הראשון נקרא, תגידו:

མངུས་ཅམ་ཚད་མ།

Ngunsum tsema

Ngunsum tsema זה תפיסה ישירה.

למשל אני מתסכל פה על הלאמה ואני רואה אותה ישירות. אז אני רואה צבעים, אני רואה צורות, אני שומע צלילים, אני חש במגע וכך הלאה. כל התפיסות החושיות, בעזרת החושים באופן ישיר, הן תפיסה ישירה.

מציאות שהיא גלויה לנו - אנחנו יודעים אותה בעזרת אברי החושים, אנחנו יודעים, ולא צריכים לספר לנו עליה הרבה סיפורים. אבל עם המציאות החבויה והמציאות החבויה ביותר - אנחנו רוצים להכיר גם אותם, אבל אנחנו לא יכולים בעזרת אברי החושים.

2. תפיסה תקפה המבוססת בהיגיון

אז אנחנו משתמשים במה שנקרא, תגידו

ཇཔ་ཚད་མ།

Jepak tsema

Jepak tsema זה פשוט תפיסה שמבוססת על היסק. הסקת מסקנות, שרלוק הולמוס.

אנחנו יכולים בעזרת לוגיקה להגיע למסקנות שיתנו לנו מושג. למשל ההוכחה שנתתי לכם – איך לדעת שדברים הם באמת ריקים. אז ריקות אנחנו לא יכולים לראות, אבל יש הוכחות, שאם יש לנו מזל, אז הן משכנעות אותנו שהדברים הם ריקים, שיש באמת ריקות.

דוגמה: 'מה זה?'² זה עט, כן? אני מחזיק עט. נכון? עכשיו³, האם אני מחזיק עט? כן. אז עכשיו בשבילכם זה מציאות חבויה, נכון? זה מאחורי הגב שלי, אתם לא יכולים לראות, אז אולי אני שמת את העט בכיס, אולי אני עדיין מחזיק אותו, אז לא יודעים בדיוק, אבל אתם יודעים לפחות שהיה שם עט.

² אריה מצביע על עט.

אבל עכשיו מה קורה אם אתם שומעים ככה⁴, פתאום אתם רואים שיש פה עט על הרצפה. אז עכשיו השאלה, האם אני מחזיק עט? אז אתם יכולים להסיק מסקנה שסביר שלא, אלא אם היה לי במקרה עט רזרבי שאני מחזיק אותו, איזה משהו אחר שאני מנסה לסדר אתכם. אבל אם לא, אז אתם יכולים להסיק מסקנה סבירה שאין לי עט אחר ביד, נכון? אז זה שימוש בלוגיקה להסקת מסקנות.

התורה הבודהיסטית אומרת שלדעת דברים באופן ישיר בעזרת אברי החושים, ובעזרת הסקת מסקנות - הנכונות היא אותה נכונות. ואם אנחנו הגענו למסקנה שמהו נכון על ידי שאנחנו רואים אותו, אז זהו, זה נכון. אני רואה את זה באופן ישיר. אבל אם אני יכול להסיק משהו באמצעות ההגיון, בהנחה שההגיון שלי טוב - אז גם זה נכון.

אז יש אנשים שאומרים: אם כך, אם זה אותו נכונות, אז מה כל העניין עם הריקות, לראות ריקות ישירות. הלא יש לנו את כל ההוכחות היפות על ריקות, השתכנעתי, אוקיי, הבנתי, ישבתי עם ההוכחה עד שהשתכנעתי עכשיו אני משוכנע - יש ריקות. אז למה אני צריך לראות ריקות ישירות!? אז יש לזה הסבר שכשאנחנו רואים ריקות ישירות האפקט על התודעה שלנו הוא הרבה יותר גדול מאשר אם השתכנעתי בצורה לוגית. יש גם הסבר בעזרת ערוצים והגוף הפנימי וכך הלאה, שלא נכנס אליו כרגע. אז יש הבדל ועדיין שווה לראות ריקות ישירות ☺.

3. תפיסה תקפה המבוססת בדברים של ישות מוארת

אז אנחנו משתמשים ב- *Jepak tsema*, בלוגיקה, בשביל להוכיח קיומה של מציאות חבויה. לגבי מציאות חבויה ביותר, אז זה לא יעבוד מכיוון שזה כל-כך קשה שבסופו של דבר אנחנו מוכרחים להשתמש במילה של משהו שאנחנו סומכים עליו בתור דובר אמת.

מי זה משהו שהוא דובר אמת? משהו שהוא דובר אמת זה לורד בודהה. לורד בודהה הוא משהו שהוא לא יכול לשקר. זה מה שהפרק הראשון של הספר של Dharmakirti אומר. תכף דבורי תדבר על זה. אבל ברגע שיש לנו משהו שהוא לא יכול לשקר - ודבורי תסביר בפרטים למה - אז אנחנו יכולים לקחת את המילה שלו ולהשתמש בה בשביל להוכיח דברים.

האם לורד בודהה אומר אמת כל הזמן? לורד בודהה אומר לפעמים שלדברים יש קיום מוגדר וטבע עצמי משלהם,⁵ ולפעמים הוא אומר שאין להם שום קיום עצמי.⁶ אז על פניו זה סתירה, אז איך זה יכול להיות שהוא יגיד אמת? איך שאנחנו מתרצים את זה - זה שלורד בודהה תמיד אומר את מה שעוזר הכי הרבה לתלמידים באותו זמן, כשהוא אומר את זה.

אם אתם נמצאים פה ומה שלורד בודהה צריך להגיד לכם זה שדברים קיימים - ויש את ארבע האמיתות הנאצלות שמתוכן אפשר להסיק שדברים קיימים, כי אם יש סבל אז דברים קיימים - אז זה מה שלורד בודהה יגיד בשביל לקדם אתכם בדרך להארה. ואם אתם יותר מתקדמים ואתם כבר מוכנים לשמוע על ריקות, אז לורד בודהה ידבר אתכם על ריקות, כי זה מה שיקדם אתכם יותר בדרך להארה. אז לורד בודהה אומר את האמת מבחינה זאת שזה מה שהכי יעזור לנו.

אז אנחנו תמיד יכולים לקחת את מה שלורד בודהה אומר ולהשתמש בו, מכיוון שזה בטוח יעזור לנו. תמיד אפשר להסתמך על המילה של לורד בודהה.

הבודהה לעולם לא משקר

לאמה דבורה-הלה: אז אריה סיים בתכונה הזאת של לורד בודהה שהוא לא משקר, שהוא תמיד דובר אמת. והייתה מעניינת הנקודה שלפעמים הוא סותר את עצמו בנושאים מסויימים ובכל זאת אנחנו אומרים שהוא לא משקר.

³ אריה מעביר את העט אל מאחורי גבו.

⁴ אריה מפיל את העט ארצה.

⁵ כפי שלימד זאת, למשל, כשלימד את אסכולת רק-תודעה, ראה קורס 15

⁶ ראה למשל בלימוד של קורס 6.

על לורד בודהה אנחנו אומרים שהוא לא משקר גם כשהוא משקר. כי כשהוא אומר דברים שהם סותרים, כאמור, יש לזה סיבה, יש לזה צורך, זה משרת אדם מסויים, זה יקדם אותו במקום שהוא עוד לא מוכן אולי לרמה מסויימת של החומר - אז הוא יתן לו ברמה מרוככת של החומר. זה למה יש לנו גירסאות שונות של ריקות באסכולות שונות, כמו שדיברנו אתמול, זו בדיוק הסיבה. את כולם לימד הבודהה.

אז אנחנו מחפשים אינדיקציה לזה שלורד בודהה אומנם לא משקר.

כשאתם חווים אבדה גדולה או כשאתם רואים מוות סביבכם, או אבדה גדולה אחרת, או אתם נמצאים במצב קשה מסויים, בסבל שעובר עליכם - כשאתם מתאר את המציאות ואתם שומעים את התיאור, אתם אומרים: 'זה לגמרי לגמרי מתאר את החוויה שלי. ואת התיאור הזה לא שמעתי עוד במקום אחר'. אז אתם אומרים אולי האדם הזה יודע משהו, אולי הוא מדבר אמת.

ולמעשה כל אחד מאיתנו שחווה אובדן גדול בעוצמה גדולה, יכול לראות שנדיר נדיר לפגוש בחברה הרגילה שלנו, המערבית, אנשים שידברו איתנו בכנות ובדוגרי ובאופן מאוד מלא וברור על החוויה הזאת של אובדן ושל סבל בחיים שלנו, ברמות שונות של סבל, ואין אף אחד שדיבר עליהם באותה רמה של בהירות ודיוק כמו הבודהה.

הבודהה תאר שלושה סוגי סבל,⁷ ושישה סוגי סבל,⁸ ושמונה סוגי סבל,⁹ ויש תיאור מאוד מפורט של מה זה סבל, ברמות שונות של סבל, ודברים שאולי אפילו אנחנו לא קוראים סבל: סבל של שינוי, סבל הדור - לא כל כך נכנסו אליהם בשיעורים האלה, אבל בקורסים שאנחנו עושים נכנסים לשמה יותר.

הבודהה לא התבייש לדבר על גיהנום ועל צורות קיום אחרות סובלות - דברים שאנחנו לא יכולים לראות, אנחנו קצת בורחים מהם, כי זה נשמע לנו מדכא - למה להתעסק בדברים מדכאים? וזאת הגישה בחברה שלנו: מדכא לדבר על מוות, מדכא על לדבר על כל הדברים האלה, אז אולי לא נדבר עליהם. הרבה שנים רופאים היו משקרים לפציינטיים שלהם על המחלות הטרמילניות שלהם כי זה מדכא, כי לא רצו לדבר על האמת.

אנשים שחוו אובדן בעוצמה רבה, וכשליבם פתוח, והם שומעים פתאום את לורד בודהה מדבר בפירוט על הדברים האלה, הם אומרים, 'פה יש משהו שהוא מדבר אמת, אף אחד לא תיאר את זה כמו שהוא מתאר'. ואז אני אומרת: אם הוא תיאר את הסבל שלנו בצורה כל-כך מדוייקת, אז אולי הוא יודע מה שהוא מדבר.

עכשיו, את הסבל שלי אני יכולה לחוות באופן ישיר, אני יודעת. מי שסובל - הוא יודע איך זה מרגיש. הוא שומע משהו שהתיאור שלו הוא בדיוק בדיוק איך שאני מרגישה. אז אני אומרת: את זה אני יכולה לאמת באמצעות ההתנסות הישירה שלי. זה מציאות גלויה בשבילי, אני חווה את זה עכשיו, הכאב טרי, חזק, אני חווה מה זה.

היתה לנו פעם בחורה שהשתתפה בשיעורים שלנו ואחר-כך קרתה תאונה מאוד קשה לבן שלה והוא היה מאושפז במצב מאוד קשה, והיא הזמינה אותי: 'בואי לבקר אותי ואת בני בבית חולים'. ובאתי לשם, והיא אמרה לי 'את יודעת מה, את דיברת על סבל, את לימדת אותנו על סבל, עכשיו אני יודעת על מה דיברת, עכשיו אני יודעת בדיוק על מה דיברת'. ועד שאנחנו לא חווים אנחנו לא ממש יודעים.

אז פה יש משהו שמתאר בדיוק בדיוק משהו שאני יכולה לאמת באמצעות החוויה. ואז אני אומרת: אם על זה הוא מדבר אמת, זה מעורר בי מספיק אמון לבדוק את מה שהוא אומר בדברים שאני עדיין לא מסוגלת לאמת באופן ישיר, כגון על ריקות של דברים. אם עדיין לא ראיתי ריקות ישירות, אז אני לא יכולה ללכת ולאמת באופן ישיר את השיחה של לורד בודהה על ריקות, אבל בגלל שהוא תאר את הסבל בצורה כל-כך נאמנה, אני אקשיב לאדם הזה כי האדם הזה מדבר אמת.

אז אנחנו לא יכולים לאמת ישירות את הדברים שלורד בודהה אומר על ריקות, כרגע, כי זאת אמת חבויה, זאת מציאות חבויה. אנחנו לא יכולים לאמת ישירות את הדברים שלורד בודהה אומר עכשיו על המנגנונים של קארמה, על איך מה שעשיתי לפני שלושה גילגולים עכשיו גורם שיהיה לי את הזיפים האלה פה בגבות מזדקרים ולא נשכים יחד עם האחרים.

⁷ הסבל הברור, הסבל של שינוי והסבל החדור

⁸ אין ודאות בחיינו; אנחנו לעולם לא מסופקים; אנחנו נאלצים, שוב ושוב, להשיל את גופנו; אנחנו נאלצים, שוב ושוב, להיוולד בסמסרה; שוב ושוב עולים ויורדים; ולעולם לבד.

⁹ מחלה; זיקנה; מוות; לידה; נאלצים לפגוש את מה שאיננו רוצים; נאלצים להיפרד ממה שרצוי; לא מצליחים למצוא את מבוקשנו; נאלצים להיוולד לתוך חמישה מצבורים בלתי טהורים.

זו מציאות חבויה ביותר, ולורד בודהה יכול להסביר דברים כאלה בדיוק. אבל את אלה אני לא יכולה לאמת כרגע. אבל את זה, ברמה של הסבל - אני יכולה. אם קרה לי החסד שפגש אותי הסבל בעודי צעירה ובמלוא חושיי.

וזה למה לורד בודהה נכנס לנושאים האלה כל כך לעומק, כי הוא רוצה להוציא אותנו משם, והוא צריך לרכוש את אמוננו כדי שנלך אחריו, אז הוא נכנס לתאורים האלה בצורה כזו. אז התאורים המדוייקים שלו של האמת של הסבל גורמים לנו לחשוב שאולי יש אמת גם באמת של הסיבות לסבל ושל הקץ לסבל ושל הדרך לקץ לסבל, ואז אולי נהיה מונעים להתחיל לחקור אותם ולבדוק אותם ובסופו של דבר להגיע למצב שבו גם אלה יהיו פרוסים לפנינו כאמת גלויה, כן, מה שכרגע בשבילי חבוי, לא חבוי בשביל הבודהה.

ואף אחד אחר לא דיבר ככה. אתם לא רואים ב'דיעות אחרונות' מתארים את המוות בצורה כזאת. אתם לא רואים את האמת הזו שכולנו בדרך למוות. אומרים 'אוי קרה אסון, קרתה תאונה, זה מת, זה מת, זה מת' - כולנו בדרך לשמה, רק הבדל של חודשים או שנים, זה הכול. אנחנו כולנו נהיה ב'דיעות אחרונות'.

אז הבסיס לקבל את הלורד בודהה כדובר אמת מבוסס על הדברים האלה שאנחנו יכולים לאמת בעצמנו, ולכן אנחנו קוראים ללורד בודהה "מי שהפך אמיתי".

(מנדלה)